

Укидање санкција СР Југославији – значење и основаност сумњи

УДК 341.655

Др Милан Опачић, пуковник

Доношење Резолуције Савета безбедности Уједињених нација бр. 1074, од 1. октобра 1996, којом су и формално, након готово четири и по године неправедног кажњавања и међународне изопштености, СР Југославији укинуте санкције и враћени достојанство и место у међународној заједници које јој припада, несумњиво спада међу прворазредне међународне догађаје који заокупљају пажњу светске и југословенске јавности. Тај догађај је побудио и знатижељу и интерес научних и политичких кругова за тумачењем стварног значења и домаћаја Резолуције 1074 (1996). У вези с тим, зависно од разлика у реалним политичким позицијама, артикулисаним побудама и мање или више јасним мотивима, јављају се различита тумачења тог догађаја, подозрења, сумње, па и отворена оспоравања стварног значења који му официјелни политички кругови придају.

Потпуни увид у целину изворног текста и пажљивија анализа садржаја Резолуције 1074 на најједноставнији начин приближава сваког посленика писане речи и обичног читаоца сазнању да у њој, са формално-правног становишта, нема ничег суштински значајног што би подозрења и сумње у њено реално, чак далекосежно значење и домаћај чинило основаним и оправданим. Штавише, неке од одредаба те резолуције, које укидање санкција СР Југославији и Републици Српској изричито вежу за услове дефинисане претходним резолуцијама 1022 (1995) и 1031 (1995) у вези са суспензијом санкција, не могу се, ни на који начин, тумачити као „условно“ скидање санкција или као задржавање некаквог „спољњег зида“ санкција.

Савет безбедности Уједињених нација, 1. октобра 1996, после мноштва контроверзних политичко-дипломатских потеза и кулоарског лобирања о стицању потребних услова и различитим побудама, мотивисаних наговештаја тренутка (датум) усвајања те дуго очекиване одлуке, донео је чувену Резолуцију S/1074 (1996) о укидању санкција СР Југославији и Републици Српској. Дакле, тачно након четири године и пет месеци од међународноправно неосновано наметнутих санкција СР Југославији, њене неправедне екскомуникације из међународне заједнице и колективне демонизације и кажњавања српског и црногорског народа, Савет безбедности УН, коначно, дошао је до сагласности да са те државе и њених народа треба скинути „анатему“ и вратити их у окриље међународне заједнице, којој су одувек припадали.

Тим поводом, међутим, мање у међународној, а знатно више у домаћој јавности, јавила су се озбиљна разилажења у оценама значаја

и стварног домаћаја Резолуције 1074 (1996) Савета безбедности УН, све до изричитог оспоравања њеног позитивног политичко-правног значења, глорификације или потпуног игнорисања конструктивних последица које тај акт Савета безбедности УН реално има и могућности које ствара СР Југославији и њеном ужем, па и ширем геополитичком окружењу. Због тога научни кругови, посленици јавне речи уопште, па и грађани треба да сазнају стварно значење и домаћај резолуције Савета безбедности о скидању санкција СР Југославији и Републици Српској, да проникну у реалне разлоге и мотиве спорења и разлика у оценама тог акта светске организације и утврде рационалну основу за свој однос према самом догађају, али и према актерима који га на тако различит начин интерпретирају, не обезбеђујући, при томе, ни елементарне претпоставке за јавну верификацију ваљаности тих оцена и интерпретација.

Садржај и смисао Резолуције S/1074 (1996)

Непосредно пре одржавања Анексом 3 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини из Дејтона (Охајо – САД)¹ предвиђених избора у Босни и Херцеговини (14. септембар 1996), Руска Федерација (Русија) поднела је Савету безбедности Уједињених нација Нацрт резолуције бр. 815 о укидању санкција СР Југославији и, уједно, покренула процедуру усаглашавања њеног текста. Придржавајући се раније обзнањеног става да је СР Југославија, својом дотадашњом миротворном политиком и укупним доприносом, потврдила приврженост Дејтонском мировном споразуму и испунила потребне услове за коначно укидање санкција, Русија је, поднетим нацртом наведене резолуције, фактички легитимисала своју више пута прокламовану амбицију да буде главни спонзор резолуције Савета безбедности УН којом би се једна таква одлука озакоњила. Образлажући свој нацрт резолуције, инсистирала је да се она усвоји неодложно и независно од услова предвиђеног т. 4. Резолуције 1022 Савета безбедности УН, од 15. децембра 1995,² односно и пре истека десетог дана од одржавања првих слободних и поштених избора у Босни и Херцеговини, како је утврђено у Анексу 3 Дејтонског мировног споразума. Кина и Француска су према тој иницијативи Русије испољавале благодан однос, али је расположење већине чланица Савета безбедности УН значајно опредељивало тврдо истрајавање Сједињених Америчких Држава на поштовању рока утврђеног Резолуцијом 1022 Савета безбедности. Такав став САД само је успорио процедуру усаглашавања текста Нацрта резолуције о укидању санкција СР Југославији, која је настављена и после 14. септембра 1996, односно након одржаних избора у Босни и Херцеговини.

¹ Интегрални текст Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини (у текстовима резолуција Савета безбедности – Мировног споразума) са анексима видети: М. Павловић, Н. Поповић, *Седесија у режији великих сила*, ИЦП-Институт за политичке студије, Београд, 1996, стр. 403–486.

² S/RES/1022 (1995), November 1995, p. 2.

Међутим, већ у току процедуре гласања, а нарочито у фази транспорта, прикупљања и пребројавања гласачког материјала у седишту Привремене изборне комисије у Сарајеву,³ изражавани су бројни приговори на случајеве кршења правила изборне процедуре и озбиљне сумње у регуларност избора. Посебно индикативне приговоре и сумње, Комисији ОЕБС-а, упућивали су управо акредитовани међународни посматрачи, па и сами чланови Комисије, а у вези с уоченим нерегуларностима гласања, односно избора у Федерацији Босне и Херцеговине („Муслиманско-хрватска Федерација“),⁴ што је налагало поновно пребројавање гласачких резултата и одлагање рока за верификацију избора у Босни и Херцеговини. У вези с тим, изражаване су озбиљне сумње да су повреде изборне процедуре унапред режирани и подстицали неки инострани кругови да би се осигурали „одговарајући“ резултати избора у корист „Муслиманско-хрватске Федерације“, а нарочито Странке демократске акције и њеног лидера Алије Изетбеговића. Сумње су се, истовремено, односиле и на покушаје да се „дозирањем“ нерегуларности у току изборне процедуре⁵ испровоцирају главни актери изборног надметања у Републици Српској на евентуално одустајање од избора, што би, наравно, у крајњем, имало за последицу продужавање екскомуникације Републике Српске, али и СР Југославије. Како су се, међутим, најбројније и најозбиљније повреде изборне процедуре односиле на изборе у „Муслиманско-хрватској Федерацији“, оне, наравно, ни после поновљене контроле гласачког материјала нису потврђене, нити ће икада моћи да се потврде или оспоре.⁶ Све те околности и чињенице су изазвале одлагање рока верификације избора у Босни и Херцеговини, што ипак није поколебало Комисију ОЕБС-а да, и без прецизног изјашњавања о утврђеним нерегуларностима, изборе прогласи „не идеално поштеним и демократским“, али регуларним.

Утврђене нерегуларности и одлагања верификације избора у Босни и Херцеговини пружили су, истовремено, примамљив пледоаје САД за

³ Привремену изборну комисију (Комисија ОЕБС-а) формирала је Организација за европску безбедност и сарадњу на основу члана II тачка 3. Анекса 3. Дејстонског мировног споразума. Комисији ОЕБС-а, којом је руководио Американац Робер Фровик, поверен је мандат да пропише услове и правила изборне процедуре, да обезбеди надгледање избора, контролу и исправљање кршења изборних правила, као и верификацију изборних резултата.

⁴ Један од најозбиљнијих приговора и сумњи у регуларност избора у „Муслиманско-хрватској Федерацији“ везан је за „вишак“, односно за непознато порекло око 200.000 гласова за Алију Изетбеговића – члана СДА, на основу којих је и остварио предност над Момчилом Крајишником – председником Српске демократске странке, за место првог председника (у трочланом Председништву) Босне и Херцеговине.

⁵ Најозбиљнија од тих нерегуларности односи се на ускраћивање могућности гласања за око 100.000 Срба, који по различитим основама живе и бораве у Немачкој.

⁶ Мисли се, наиме, на чињеницу да је, непосредно након верификације избора у Б и Х Комисија ОЕБС-а наложила уништавање (спаљивање) комплетног изборног материјала, укључујући и гласачке листиће, чиме је фактички елиминисана свака могућност за накнадну проверу регуларности избора од 14. септембра 1996. године.

тврдокорно инсистирање на произвољном тумачењу Резолуције 1022 Савета безбедности УН и на неоснованом ставу да одлука о укидању санкција СР Југославији може бити донета тек по истеку десет дана од дана верификације избора у Босни и Херцеговини. Све остале, сталне и несталне чланице Савета безбедности заступале су другачије опредељење, Резолуцијом 1022 сасвим прецизно утврђено, из чега је произишло да укидање санкција СР Југославији мора ступити на снагу 25. септембра 1996. године. У том тешко схватљивом надметању између два опречна опредељења изгубљено је, на жалост, још пет додатних дана на бесмислене договоре и убеђивања све док, коначно, није потврђена спремност САД да гласају у прилог одлуке о укидању санкција. Отклањајући ту последњу препреку, Савет безбедности УН, на седници од 1. октобра 1996, једногласно је усвојио дуго најављивану Резолуцију 1074 (1996) о укидању санкција СР Југославији и Републици Српској.

У преамбули те резолуције, Савет безбедности УН нашао је за сходно да, прво, подсети на све своје претходне релевантне резолуције у вези са сукобима у претходној Југославији и да посебно потврди своју резолуцију 1022 (1995) од 22. новембра 1995. године. Тиме је Савет безбедности УН, заправо, желео да унапред предочи да ће одлуке које буду утврђене Резолуцијом 1074 (1996) бити у свему сагласне свим претходним, релевантним резолуцијама, а посебно Резолуцији 1022 (1995) о суспензији санкција. У даљем тексту преамбуле, Савет безбедности је: *поново потврдио* своју приврженост политичком решавању сукоба у претходној Југославији;⁷ *изразио* своју захвалност високом представнику,⁸ команданту и особљу вишенационалних снага за примену,⁹ особљу Уједињених нација и Организацији за безбедност и сарадњу у Европи, као и осталом међународном особљу у Босни и Херцеговини и њиховом доприносу примени Мировног споразума; *поздравио* напредак у примени Мировног споразума, као и процес међусобног признавања, и *нагласио значај* потпуне нормализације односа, укључујући и успостављање дипломатских односа међу свим државама сукцесорима претходне Југославије. У том делу преамбуле, Савет је само вредносно артикулисао свој однос према чињеницама и околностима које су наступиле, а које су, према његовом становишту, елементарни предуслови за одлучивање о укидању санкција СР Југославији.

Међутим, у даљем тексту преамбуле Резолуције 1074 (1996) Савет безбедности УН дефинисао је неке основне услове који ће одредити не само његову одлуку о укидању санкција него и политичко-правни основ и карактер акција које ће и убудуће предузимати према свим

⁷ Уз тако формулисано опредељење Савета безбедности, у ставу 2. Преамбуле, дословце следи „...уз очување суверенитета и територијалног интегритета свих држава тамо у оквиру њихових међународно признатих граница“.

⁸ Односи се на шведског држављанина Карла Билта – високог представника УН за цивилну примену Мировног споразума за Босну и Херцеговину.

⁹ Односи се на мултинационалне међународне снаге за примену Мировног споразума за Б и Х – multinational implementation force (IFOR).

странама у вези с применом Мировног споразума. У том смислу, у преамбули је даље: *констатовао*, са задовољством, да су избори захтевани у Анексу 3 Мировног споразума одржани у Босни и Херцеговини; *нагласио* потребу за потпуном сарадњом држава и ентитета са Међународним трибуналом за претходну Југославију, што је важан аспект примене Мировног споразума; *подсетио* стране на везу између спровођења њихових обавеза из Мировног споразума и спремности међународне заједнице да дозначи финансијска средства за обнову и развој, и да *делује* сходно Глави VII Повеље Уједињених нација. У том делу преамбуле, дакле, нема ничег што је СР Југославији или било којој од страна у југословенском случају на које се Резолуција 1074 (1996) односи непознато, осим услова и обавеза које су оне већ раније својом слободном вољом прихватиле.

Иза преамбуле следи главни текст Резолуције 1074 (1996), у којем Савет безбедности УН изричито:

„1. Са задовољством констатује да су избори захтевани у Анексу 2 Мировног споразума, одржани 14. септембра 1996. године у Босни и Херцеговини, и констатује да је њихово одржавање представљало битан корак у правцу постизања циљева Мировног споразума;

2. Одлучује, у складу са тачком 4. своје резолуције 1022 (1995), да одмах оконча мере наведене у тачки 1. те резолуције;

3. Позива све стране да се стриктно придржавају свих својих обавеза према Мировном споразуму;

4. Одлучује да непосредно прати ситуацију, узимајући у обзир извештаје достављене у складу са тачком 25 и 32 своје резолуције 1031 (1995) од 15. децембра 1995. године и било које препоруке које ти извештаји евентуално обухватају;

5. Надаље одлучује да размотри увођење мера уколико било која страна значајно не испуњава своје обавезе према Мировном споразуму;

6. Надаље одлучује да распусти Комитет основан његовом резолуцијом 724 (1991) од 15. децембра 1991. године након завршетка његовог извештаја и изражава захвалност раду Комитета;

7. Одлучује да се и даље бави овим питањем“.

У односу на т. 1. Резолуције 1074 (1996), чији је текст недвосмислен и сасвим јасан, посебно је интересантна, и према значењу и домаћају најважнија, т. 2. те резолуције. Из текста те тачке недвосмислено произилази да се одмах, дакле с даном усвајања Резолуције 1074 (1996), *укидају мере утврђене у тачки 1. Резолуције Савета безбедности 1022 (1995), а у складу са т. 4. те исте резолуције*. Да би стварно значење те одлуке из т. 2. било јасније треба се вратити тексту т. 1. и 4. Резолуције 1022 (1995), која се односи на суспензију санкција, а коју је Савет безбедности донео 22. новембра 1995. године. Наиме, т. 1. Резолуције 1022 (1995) изричито је формулисана одлука Савета безбедности „...да се мере уведене или потврђене резолуцијама 757 (1992), 787 (1992), 820 (1993), 942 (1994), 943 (1994), 988 (1995), 992 (1995) и 1015 (1995) суспендују на неодређено време са тренутним дејством, у

складу са одредбама тачке 1. до 5. које следе, а ако Генерални секретар извести Савет (безбедности – прим. М.О.) да Савезна Република Југославија није формално потписала Мировни споразум, дана који је одредила Контакт група за ту сврху, а да су друге стране изразиле своју спремност да га потпишу, горе описане мере ће аутоматски бити поново уведене петог дана након подношења таквог извештаја.“

Из тако сročеног текста т. 1. Резолуције 1022 (1995) недвосмислено произилази да се све санкције према СР Југославији, уведене или потврђене свим назначеним претходним резолуцијама Савета безбедности од 1992. до 1995. године, суспендују са даном доношења Резолуције 1022 (1995) и на неодређено време. Уколико се зна да, осим наведених резолуција, усвојених у том периоду, Савет безбедности није донео ниједну другу резолуцију која се односи на проширивање листе, односно на увођење додатних санкција СР Југославији, јасно је да се и одлука о суспензији санкција односи на санкције заведене према СР Југославији, у целини и без остатка. Како је, уз то, СР Југославија формално потписала Мировни споразум (у Дејтону),¹⁰ мада у односу на друге стране није била стављена у равноправни положај (од којих се тражило да само „изразе спремност да га потпишу“), те да од тада до дана доношења Резолуције 1074 (1996) суспендоване санкције никада нису биле реактивирани (јер за то није било разлога), свака сумња и поновно пропитивање значења дела става који говори о суспензији санкција „на неодређено време“ постају бесмислене и непотребне.

У тексту т. 4. Резолуције 1022 (1995), са којом је Савет безбедности повезао укидање санкција, дословно пише да Савет безбедности „Одлучује даље да ће укинути мере описане у тачки 1 (Резолуције 1022 – прим. М.О.) десетог дана по одржавању првих слободних и поштених избора, како је утврђено у Анексу 3. Мировног споразума, и под условом да су се снаге босанских Срба повукле из зоне раздвајања, као и да и даље поштују ту зону, како је дефинисано Мировним споразумом“. О првом делу текста те тачке било је довољно речи, а у вези с другим делом текста те тачке, који се односи на „зоне раздвајања“, позната је чињеница да је повлачење снага Републике Српске из тзв. зоне раздвајања изведено још у јануару 1995, односно тачно у року утврђеном Споразумом о војним аспектима Мировног споразума (Анекс 1–А Мировног споразума).¹¹ Сама околност да Савет безбедности у међувремену није донео ниједан акт којим би се таква повреда констатовала и да је, коначно, одлучио да приступи доношењу Резолуције 1074 (1996)

¹⁰ Општи оквирни споразум за мир у Босни и Херцеговини парафиран је 20. новембра 1995. у Дејтону, у којем су и вођени преговори, а свечано потписивање тог споразума са анексима обављено је на Мировној конференцији у Паризу 14. децембра исте године.

¹¹ Споразумом о војним аспектима Мировног споразума (у чл. IV прописано је да ће се повлачење страна из зоне раздвајања договорене линије прекида ватре у Сарајево завршити у року од 30 дана по преносу овлашћења са снага УНПРОФОР-а на снаге ИФОР-а. Шире: М. Павловић, Н. Поповић, *исто*, стр. 407–417.

потврда је његове уверености да је и назначени услов за укидање санкција задовољен.

Посебну пажњу, свакако, завређују т. 5. и 6. Резолуције 1074 (1996). Тачком 5. те резолуције Савет безбедности се обавезао, односно ставио до знања свим странама потписницама Мировног споразума, да ће размотрити евентуално увођење мера (санкције) уколико било која од њих не буде значајно испуњавала своје обавезе које је према том споразуму преузела. Ради се, дакле, о кондиционалној обавези Савета безбедности и условној могућности за увођење сасвим нових санкција према било којој страни, а не само према СР Југославији, и неком новом резолуцијом, усвојеном према Повељом УН предвиђеној процедури. За разлику од т. 5, у тачки 6. Резолуције 1074 (1996) није остављена никаква недоумица или простор за различита тумачења њеног значења. Из текста недвосмислено произилази неопозива одлука Савета безбедности да распусти свој комитет за спровођење санкција (формираан резолуцијом Савета бр. 724 од 15. децембра 1991) уз један једини услов – одмах када Комитет буде завршио извештај о стању из делокруга својих овлашћења на дан 30. септембра 1996, односно на дан уочи доношења и ступања на снагу Резолуције 1074 (1996). Уосталом, изражавање захвалности за рад Комитета у т. 2. те резолуције потврђује неопозивост одлуке Савета безбедности о његовом распуштању.

Чини се да за т. 3, 4. и 7. није потребан посебан коментар, будући да у њима Савет безбедности позива стране потписнице Мировног споразума на стриктно придржавање тим споразумом преузетих обавеза, односно изричито ставља до знања да ће наставити да се бави југословенским случајем непосредним праћењем ситуације, али и узимањем у обзир извештаја и препорука које му, сагласно т. 25. и 32. његове резолуције 1031 (1995), од 15. децембра 1995,¹² буду достављале државе чланице УН и генерални секретар УН у вези са том ситуацијом. Како се ради о релативно дужем трајању мировног процеса и мисији за чије је обављање, поред пренетих овлашћења (на НАТО и ОЕБС), Савет безбедности задржао за себе изворне, непосредне надлежности, изгледа да нема места за сумњу или подозрење ни при тумачењу тих тачака Резолуције 1074 (1996).

Могући извори и основаност сумњи и подозрења

У вези с укидањем санкција барем још две чињенице могу изазвати одређене недоумице. Прва се односи на део садржаја т. 1. Резолуције 1022 (1995), у којем се каже да се означене мере (санкције) суспендују „... у складу са одредбама тачке 2. до 5. који следе...“, односно за т. 2, 3. и 5. те резолуције, које за разлику од т. 4. уопште нису коментарисане. У т. 2. те резолуције садржана је изричита одлука Савета безбедности „...да се суспензија поменута у тачки 1 неће примењивати

¹² Оригиналан текст члана 25. и 32. те резолуције видети у: S/RES/1031 (1995), 15. December 1995. p. 4 i 5.

на мере уведене против босанских Срба, све до дана, након што командант међународних снага, које ће бити ангажоване у складу са Мировним споразумом, а на основу извештаја достављеног преко одговарајућих политичких органа, извести Савет преко Генералног секретара да су се све снаге босанских Срба повукле из зоне раздвајања установљене Мировним споразумом; и подстиче све заинтересоване стране да предузму неопходне мере да помогну у проналажењу двојице француских pilota, који су нестали у Босни и Херцеговини, као и да обезбеде њихово тренутно и безбедно враћање“. Познато је да су и једна и друга препрека за суспензију санкција Републици Српској уклоњене већ почетком 1995. године, а прва од њих се понавља у т. 4. Резолуције 1022 (1995). На основу тога, не може бити никаквих недоумица или сумњи у то да се укидање санкција, на основу т. 2. Резолуције 1074 (1996) односи и на Републику Српску.

Тачком 3. Резолуције 1022 (1995) формулисана је такође изричита одлука Савета безбедности „...да, ако у било које време, у односу на питање у оквиру одговарајућег мандата и након заједничке консултације, ако је потребно, Високи представник описан у Мировном споразуму (К. Билт – прим. М.О.) или командант међународних снага, које ће бити ангажоване у складу са Мировним споразумом, а на основу извештаја достављеног преко одговарајућих политичких организација, извести Савет преко Генералног секретара да Савезна Република Југославија или власти босанских Срба у знатној мери не испуњавају своје обавезе из Мировног споразума, суспензија наведена у тачки 1. ће се укинути петог дана пошто Савет прими такав извештај, осим ако Савет не одлучи супротно, узимајући у обзир природу тог непоштовања“. На основу тога, што се тиче СР Југославије, суспензија санкција трајала је од тренутка усвајања Резолуције 1022 (1995) до доношења одлуке Савета безбедности о укидању санкција. Међутим, ни изазвани прекид суспензије санкција према Републици Српској, до којег је дошло због наводног стицања услова из наведене т. 3 те резолуције,¹³ у коначном, није онемогућио да одлуком о укидању санкција буде обухваћена и Република Српска, будући да су за то, временом, наступили услови и околности утврђени т. 3. те резолуције, који се односе на одржавање избора и поштовање зоне раздвајања.

Напокон, т. 5. Резолуције 1022 (1995) Савет безбедности је одлучио „...да, док траје суспензија мера наведених у тачки 1. или су укинуте каснијом одлуком Савета у складу са тачком 4. сва новчана средства и имовина претходно замрзнута и блокирана, у складу са резолуцијама 757 (1992) и 820 (1993), могу бити ослобођена од стране држава, у складу

¹³ Ради се о извештајима команданта ИФОР-а о наводним повредама зоне раздвајања и држања тзв. неовлашћеног наоружања изван споразумно утврђених локација од стране Војске Републике Српске, што је, према оцени Савета безбедности, означено као кршење обавеза из Анекса 1–А Мировног споразума и довољан разлог за прекид суспензија санкција према Републици Српској.

са законом под условом да сва таква новчана средства или имовина не подлежу било каквим потраживањима, праву задржавања, судској одлуци или хипотеци, или представљају новчана средства или имовину неког лица, партнера, корпорације или друге организације за које је утврђено или се сматра да су несолвентни по закону или рачуноводственим принципима, који су на снази у тој земљи; та средства ће остати замрзнута или блокирана док се не ослободе у складу са законом који се примењује, ... да обавезе држава везано са замрзавање или блокаду новчаних средстава и имовине наведеним у таквим резолуцијама, буду суспендоване у складу са тачком 1. у односу на имовину и сва новчана средства који тренутно нису замрзнута или блокирани док се мере не укину накнадном одлуком Савета¹⁴.

За садржај те тачке могу се везати бројне недоумице и подозрења. Наиме, одредбе првог дела садржаја т. 5. могу се тумачити тако да *сва новчана средства и имовину СР Југославије које су стране државе претходно замрзле или блокирале према резолуцијама 757 (1992) и 820 (1993), док траје суспензија санкција, па и након њиховог укидања одлуком Савета безбедности у складу са т. 4 (исте резолуције 1022), могу (значи и не морају!) бити ослобођена у складу са законом и под условима који су у даљем тексту т. 2. изричито наведени. У истом духу може се тумачити и други део текста т. 5, из којег произилази да се обавезе страних држава, у вези са замрзавањем или блокадом новчаних средстава и имовином на основу резолуција 757 (1992) и 820 (1993), суспендују, али само у односу на сва новчана средства и имовину који тренутно нису замрзнута или блокирани, а престају да важе (обавезе) кад те мере буду укинута накнадном одлуком Савета безбедности.*

На основу одвојеног тумачења првог и другог дела текста т. 5. Резолуције 1022 (1995), Савет безбедности установљава двојак однос према новчаним средствима и имовини СР Југославије које су стране државе (на основу резолуција 757 и 820) претходно већ замрзле или блокирале од новчаних средстава и имовине који на дан доношења Резолуције 1022 (1995) нису били замрзнута или блокирани, и утврђује различита права, односно обавезе страних држава у та два случаја. Уосталом, тачност таквог тумачења т. 5. Резолуције 1022 (1995) посредно потврђује и само различито поступање страних држава према новчаним средствима и имовини СР Југославије за све време суспензије санкција. Намеће се питање има ли, онда, такво тумачење т. 5. Резолуције 1022 (1995), а у вези са различитим обавезама и поступањем страних држава према новчаним средствима и имовини СР Југославије за време суспензије санкција, било какве рестриктивне последице по значење кључне т. 2. Резолуције 1074 (1996) о укидању санкција. У вези с тим, текст те тачке садржи изричиту одлуку Савета безбедности да „у складу са тачком 4. своје резолуције 1022 (1995) одмах оконча мере наведене у тачки 1. те резолуције“. Јасно је, дакле, да *мере или санкције*

¹⁴ S/RES/1022 (1995), 22. November 1995, p. 4.

наведене у т. 1. Резолуције 1022 (1995) треба да се *окончају (укину) одмах, уколико су испуњени услови из т. 4* (и ниједне друге) исте те резолуције. Тачком 1. Резолуције 1022 (1995) прецизно су означене све резолуције Савета безбедности којима су санкције према СР Југославији уведене или потврђене, али су њоме (т. 1) уртверђени и услови, почетак и време трајања суспензије санкција, па и њиховог поновног увођења. Међутим, у т. 2. Резолуције 1074 (1996), изузев *мера наведених у т. 1. Резолуције 1022 (1995) које се окончавају одмах, према т. 4 те исте резолуције*, нема ни речи о неком од осталих услова или рестрикција, који су такође садржани у т. 1, а преко ње и у тачкама 2, 3. и 5. Резолуције 1022 (1995). Јасно је, према томе, да је Резолуцијом 1074 (1996) Савет безбедности укинуо све санкције према СР Југославији уведене или потврђене резолуцијама 757 (1992), 787 (1992), 820 (1993), 942 (1994), 943 (1994), 988 (1995), 992 (1995) и 1015 (1995). Савет безбедности је укидање санкција према СР Југославији и Републици Српској формално везао једино за услове из т. 4. Резолуције 1022 (1995), односно за „одржавање избора у БиХ и поштовање зоне раздвајања“. Будући да су ти услови у време доношења Резолуције 1074 (1996) фактички били испуњени и потврђени од Савета безбедности, бесмислене су све сумње или подозрења да су све санкције према СР Југославији и Републици Српској укинуте безусловно и неопозиво.

Напокон, извесне непознанице и подозрења могу се везивати и за текст т. 4. Резолуције 1074 (1996), тачније за тумачење дела текста те тачке којим се Савет безбедности обавезује да „непосредно прати ситуацију узимајући у обзир извештаје достављене у складу са тачком 25. и 32. своје резолуције 1031 (1995) од 15. децембра 1995. године...“ Поставља се питање шта то заправо значи, и да ли у т. 25. и 32. те резолуције има елемената који могу довести у питање тумачење и основаност закључка да оне (т. 25. и 32) не утичу на укидање санкција СР Југославији и Републици Српској. У вези с тим треба се подсетити да је т. 29. Резолуције 1031 (1995), која се у целини односи на услове, начин и одговорности у примени Мировног споразума (из Дејтона), Савет безбедности затражио „...да земље чланице, које делују кроз или у сарадњи са организацијама наведеним у Анексу 1–А Мировног споразума, поднесу извештај Савету, преко одговарајућих канала и не касније од месечних интервала, при чему први такав извештај треба да уследи не касније од 10 дана од усвајања ове резолуције“.¹⁵ У истом смислу, у т. 32. те резолуције, Савет безбедности је затражио „...да Генерални секретар поднесе Савету извештај Високог представника у складу са

¹⁵ Анекс 1–А Мировног споразума односи се у целини на услове, процедуру и надлежност у спровођењу војних аспеката Мировног споразума. Централна улога у спровођењу војних аспеката споразума поверена је Северноатлантском пакту (НАТО), који је у ту сврху формирао Мултинационалне међународне снаге за примену – ИФОР, а на које су, поред неких нових, пренета и снагија овлашћења мировних снага УН – УНПРОФОР-а. Текст Анекса 1–А Мировног споразума у целини видети у: М. Павловић, Н. Поповић, *исто*, стр. 407–417.

Анексом 10 Мировног споразума и закључке Лондонске конференције о примени Мировног плана“.¹⁶

Пажљивија анализа и поређење садржаја те две тачке Резолуције 1031 (1995) и текста т. 4. Резолуције 1074 (1995) о укидању санкција изазивају уверење да је извештавању држава чланица које делују кроз или у сарадњи са НАТО-ом и високог представника УН Карла Билта о примени Мировног споразума у Босни и Херцеговини Савет безбедности, у Резолуцији 1074 (1996), утврдио дугорочније значење него у случају Резолуције 1031 (1995). Наиме, извештавање у случају Резолуције 1031 (1995) требало је да омогући Савету безбедности стицање увида у почетно остваривање Мировног споразума, посебно војних аспеката тог споразума, односно мисије ИФОР-а, као и његових цивилних аспеката у надлежности Карла Билта, те да, у крајњем, определи одлуку Савета о прекиду суспензије, даљем продужавању суспензије или укидању санкција према СР Југославији и Републици Српској. Међутим, сврха извештавања, према т. 4. Резолуције 1074 (1996), дугорочија је и значајно другачија. Како су, наиме, том резолуцијом санкције неопозиво укинуте, извештавање у том случају треба Савету безбедности да омогући стицање увида у целовито спровођење Мировног споразума и, што је најважније, евентуално доношење нове одлуке о увођењу санкција, уколико дође до озбиљних нарушавања или одступања у примени Мировног споразума. Реч је, дакле, о сасвим условној, хипотетичкој могућности која, с обзиром на то коме је отворена (поверена) и каква су горка искуства већ доживљена у вези с њеном злоупотребом, не мора да изгледа нимало безазлено.

„Спољни зид“ санкција – демистификација истине

Из текста Резолуције 1074 (1996) о укидању санкција види се да Савет безбедности није нашао за сходно да, осим својих резолуција 1022 (1995) и 1031 (1995), назначи и било коју другу резолуцију, пре свега своју резолуцију 777 (1992) од 19. септембра 1992,¹⁷ која с разлогом може побуђивати одређена подозрења, па и страховања од задржавања некаквог „спољњег зида“ санкција према СР Југославији. У вези с тим, неопходно је подсетити се да је 19. септембра 1992, дакле након наступања услова и разлога који су определили његову одлуку о увођењу санкција према СР Југославији, Резолуцијом 757 (1992), од 30. маја 1992, Савет безбедности усвојио Резолуцију 777 (1992), чији текст гласи:

¹⁶ Високом представнику УН Карлу Билту поверена је централна одговорност за спровођење Анекса 10, односно цивилних аспеката Мировног споразума. На конференцији о примени Мировног споразума у Лондону, одржаној 8. и 9. децембра 1995, посебно је била значајна Одлука о образовању Савета и Управног одбора за примену Мировног споразума. О одлукама Лондонске конференције видети у: S/1029 (1995).

¹⁷ Изворни текст Резолуције 777 (1992) од 19. септембра 1992. године, видети у: S/777 (1992), 19. September 1992.

„Савет безбедности,
Потврђује своју резолуцију 713 (1991) од 25. 09. 1991. и све потоње релевантне резолуције,

Сматрајући да је држава, раније позната као Социјалистичка Федеративна Република Југославија престала да постоји,

Посебно се позивајући на резолуцију 757 (1992) у којој се наводи да захтев Савезне Републике Југославије (Србије и Црне Горе) да аутоматски настави чланство бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије у Уједињеним нацијама није био уопште прихваћен’.

1. Сматра да Савезна Републка Југославија (Србија и Црна Гора) не може да настави аутоматски чланство бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије и, према томе препоручује Генералној скупштини да донесе одлуку да Савезна Република Југославија (Србија и Црна Гора) треба да поднесу захтев за пријем у чланство у Уједињеним нацијама и да она неће учествовати у раду Генералне скупштине;

2. Одлучује да поново размотри ово питање пре краја главног дела 47. заседања Генералне скупштине“.

Ослањајући се, дакле, на своју прву резолуцију 713 (1991)¹⁸ и све наредне резолуције у вези с решавањем југословенске кризе, и руководећи се, очигледно, „фамозним“ мишљењем Бадентерове комисије о распаду претходне Југославије,¹⁹ што је и определило његов став према захтеву СР Југославије у Резолуцији 757 (1992),²⁰ Савет безбедности је препоручио Генералној скупштини да суспендује рад СР Југославије у том органу Уједињених нација, а СР Југославију упуту на подношење захтева за пријем у чланство у Уједињеним нацијама. При томе, потпуно су занемарене чињенице и аргументи који су, супротно ставу Бадентерове комисије, потврђивали становиште СР Југославије да се СФР Југославија „није распала већ је порушена насилном сецесијом“, ²¹ на чему је и заснован њен захтев за аутоматским настављањем чланства претходне Југославије, као једног од оснивача Уједињених нација. Ослањајући се на исте разлоге као и Савет безбедности и прихватајући његову препоруку из т. 1. Резолуције 777 (1992), Генерална скупштина је само пет дана касније, већ 24. септембра, донела своју резо-

¹⁸ Та резолуција Савета безбедности означила је заправо почетак активности тог тела и УН уопште на решавању југословенске кризе. Изворни текст те резолуције видети: UN Doc S/23067, 25. September 1991.

¹⁹ О раду и ставовима чувене Бадентерове арбитражне комисије, коју је за потребе рада Конференције о Југославији образовала Европска заједница (касније Европска унија) видети у: М. Павловић, Н. Поповић, исто, стр. 113–123.

²⁰ Савет безбедности је свој став према захтеву СР Југославије изричито формулисао у преамбули Резолуције 757 (1992): „Констатујући да захтев Југославије (Србије и Црне Горе) за аутоматским настављањем чланства у УН бивше СФРЈ није уопште прихваћен“.

²¹ Поред аката о проглашавању самосталности, којима је дерогиран устав тада јединствене СФРЈ, формирања својих паравојних оружаних формација и представљања ЈНА у извршавању њене легалне и легитимне улоге на одбрани интегритета тадашње СФРЈ, ту је и мноштво других аргумената и доказа о томе да су бивше републике (Словенија и Хрватска) извршиле насилну сецесију и започеле рушење СФР Југославије. О томе детаљније: М. Павловић и Н. Поповић, исто.)

луцију бр. 47, у чијој т. 1. стоји: „Сматра да Савезна Република Југославија (Србија и Црна Гора) не може аутоматски наставити чланство претходне Социјалистичке Федеративне Републике Југославије у Уједињеним нацијама; и зато одлучује да Савезна Република Југославија (Србија и Црна Гора) треба да поднесе захтев за пријем у чланство у Уједињеним нацијама и да неће моћи да учествује у раду Генералне скупштине“.²² Таква одлука Генералне скупштине створила је чудну политичко-правну ситуацију, јер се, формално, није могла везивати нити правдати одредбама Повеље о искључењу из чланства или суспензије чланства у Уједињеним нацијама.²³ Управо због тога, у спровођењу те своје резолуције Генерална скупштина је прибегла „соломонском“ решењу установљавања за СР Југославију (Србију и Црну Гору) неке врсте института „празне столице“, односно могућности да представници СР Југославије присуствују и, чак, учествују у раду седница Генералне скупштине, али без права гласа. Шта више, СР Југославија је, на позив Савета безбедности, учествовала у раду тог тела, наравно без права гласа, када су разматрана питања у вези с решавањем југословенског случаја и кад год је то Савет сматрао неопходним. Чињеница је, међутим, да од тог 47. редовног заседања Генералне скупштине, на којем је донета резолуција о „замрзавању“ учешћа СР Југославије у раду Генералне скупштине, питање признања континуитета чланства СР Југославије у Уједињеним нацијама у односу на СФРЈ није разматрано.

У тексту свих резолуција, почев од Резолуције 713 (1991), од 25. септембра 1991, којом је формално озваничено ангажовање Савета безбедности и Уједињених нација уопште на решавању југословенског случаја, до резолуција Савета безбедности или Генералне скупштине доношених током 1994, па и 1995. године, уз назив Савезна Република Југославија фигурира и додатно, у загради – Србија и Црна Гора. Међутим, почев од Резолуције 1022 (1995) од 22. новембра 1995, о суспензији санкција, преко Резолуције 1031 (1995), од 15. децембра 1995, у вези са спровођењем Мировног споразума у Босни и Херцеговини, и свих потоњих резолуција Савета безбедности, то је напуштено, и за име Југославије прихваћен је њен оригинални уставноправни назив – Савезна Република Југославија. Савет безбедности је и своју најновију резолуцију 1074 (1996), од 1. октобра 1996, о укидању санкција СР Југославији и Републици Српској, усвојио позивајући се на две наведене резолуције,

²² Изворни текст те резолуције Генералне скупштине УН у целини видети у: A/RES/47/1, 24. September 1992.

²³ Према чл. 6. Повеље УН, којим је утврђено да Генерална скупштина, на препоруку Савета безбедности, може искључити из чланства државу чланицу која упорно нарушава начела садржана у Повељи, искључење из чланства УН није се могло применити на СФРЈ (јер је била порушена), нити на СР Југославију, јер је она тек затражила формално признавање континуитета чланства у односу на СФР Југославију. Из истих разлога за СР Југославију није био примењив ни чл. 5. Повеље УН, којим је предвиђена могућност суспензије чланства за државу чланицу против које је Савет безбедности предузео неку принудну меру.

чиме је *de facto*, а на извештајан начин и *de iure*, признао постојање Савезне Републике Југославије. У духу и на трагу тих резолуција, већ у току овогодишњег 51. редовног заседања Генералне скупштине треба да уследи препоруке Савета безбедности и одлука Генералне скупштине да СР Југославија настави чланство претходне Југославије у Уједињеним нацијама. Сваки другачији однос Савета и Генералне скупштине према том, посве природном и међународноправно основаном захтеву СР Југославије био би потпуно нелогичан и значао би дерогирање њихових претходних резолуција и дискредитовање њиховог угледа.

Прихватање континуитета чланства СР Југославије у Уједињеним нацијама у односу на претходну Југославију, а преко тога и њена потпуна реинтеграција у међународну заједницу, снажно подупиру и чињенице везане за формално и фактичко признање њеног међународноправног и државноправног континуитета с претходном Југославијом и стање дипломатско-конзуларних односа са страним државама.

Ослањајући се на политичке, међународноправне и необориве историјске аргументе²⁴ и доследно истрајавајући на својој, официјелно прокламованој спољнополитичкој оријентацији,²⁵ а посебно на опредељењу за мирно и правично разрешавање међунационалних спорова и конфликта у претходној Југославији, СР Југославија је још у зачетку, средином 1992. године, урушила кохезију неправедно јој наметнуте међународне изолације и екскомуникације. Наиме, неспорна је чињеница да, осим ретких изузетака, већина страних држава, и поред повлачења својих амбасадора из Београда, није прекидала дипломатске односе са СР Југославијом.²⁶ Значајно је, такође, да су Русија, НР Кина, суседне земље Румунија и Грчка, Зимбабве, Куба и још десетак других држава „трећег света“, још тада одустале од повлачења амбасадора и чак изричито прокламовале признавање континуитета и продужавање дипломатских односа са СР Југославијом.

Након потписивања Мировног споразума у Дејтону, а пре доношења Резолуције 1074 (1996), од 1. октобра 1996, о укидању санкција СР Југославији, уследила је серија повратака амбасадора земаља чланица Европске уније и многих других држава, уз честа официјелна признања

²⁴ У вези с тим, посебно је значајна чињеница да су Србија и Црна Гора једине две суверене републике претходне Југославије које су колективно и *de iure* признате још на Берлинском конгресу 1878. године, и које су своју државност унеле у прву (Држава СХС од 1919), другу (ФНРЈ од 1945) и садашњу СР Југославију, од 1992. године.

²⁵ Мисли се на Декларацију о спољној политици СР Југославије од 27. априла 1992, из које и произилази обавеза борбе на међународном дипломатском плану за обезбеђење континуитета са СФР Југославијом и одбијање захтева за подношење молбе за пријем у чланство Уједињених нација.

²⁶ Мисли се на САД, већину држава чланица Европске уније и ОЕБС-а, па и на извештајан број земаља „трећег света“, које су наставиле одржавање дипломатских односа са СР Југославијом на нивоу отправника послова или секретара дипломатских мисија. Костарика, Малезија и Нови Зеланд су једине стране државе које су затвориле своја дипломатска представништва и прекинуле дипломатске односе са СР Југославијом.

тих држава да, тим чином, своје дипломатске мисије само подижу на ниво првог ранга – ниво амбасада, ради настављања никад прекиданих дипломатских односа са СР Југославијом. Две изузетно утицајне и сталне чланице Савета безбедности – Француска и Велика Британија, биле су међу првим земљама Европске уније које су упутиле своје амбасадоре у Београд и, истовремено, обзаниле изричита признања међународноправног континуитета СР Југославије са државом претходником.

Нормализација политичких односа, обнова покиданих и развијање нових економских веза и сарадње и успостављање дипломатских односа на нивоу амбасада са новонасталим државама на простору претходне Југославије – Македонијом, Хрватском и Унијом Босне и Херцеговине, уз њихове изричите прокламације о признању државноправног континуитета СР Југославије са претходном Југославијом уклањају, сасвим извесно, и последње препреке за повратак СР Југославије у Уједињене нације, Организацију за европску безбедност и сарадњу, Међународну банку за обнову и развој, Међународни монетарни фонд и друге међународне, политичке, економске и финансијске организације. Шта више, и нешто спорији темпо преговора СР Југославије са новоствореним државама о сукцесији дугова и имовине претходне Југославије, у оквиру Групе за сукцесију Савета за примену мира,²⁷ објективно не може да буде озбиљнија сметња за брзу и потпуну реинтеграцију СР Југославије у међународну заједницу, јер би свако даље одлагање непосредно угрозило интересе и већ уговорене привредне и финансијске аранжмане многих економски моћних држава.²⁸ Ако се томе дода и чињеница да СР Југославија, у овом тренутку, одржава дипломатско-конзуларне односе са 163 државе из свих региона свега,²⁹ што је веома поуздан показатељ признања њеног међународноправног континуитета, сумње и подозрења у стварно значење таквих чињеница, уз истовремене тврдње о задржавању некаквог „спољњег зида“ даљег кажњавања СР Југославије, заиста изгледају испразни и бесмислени.

Тврдње о постојању или задржавању некаквог „спољњег зида“ санкција према СР Југославији могу да произилазе из фаталистичког схватања о постојању или подстицању својеврсне „међународне завере“ против СР Југославије, при чему мотиви и циљеви актера те завере углавном нису познати или се прецизно не могу идентификовати, али

²⁷ Преговори о сукцесији, који су донедавно вођени у оквиру Међународне конференције о претходној Југославији у Женеви, после Лондонске конференције из децембра 1995, настављени су у оквиру Радне групе Савета за примену мира.

²⁸ Пре свега, мисли се на Немачку, Француску и Италију, из групе економско најмоћнијих чланица Европске уније, чије су привредне корпорације (међу којима и оне најпознатије, као што су „Круп“, „Сименс“, „Филипс“, „Алкател“, и други) већ склопиле обимне инвестиционе аранжмане са СР Југославијом у области саобраћаја, телекомуникација, електропривреде итд.

²⁹ Ради се о званичном податку, садржаном у говору савезног министра за иностране послове на предизборном скупу СПС у Београду, објављеном у листу „Политика“ од 22. октобра 1996. године.

се, у сваком случају, наслућују као деструктивни и непријатељски. Саставни део таквог схватања је крајње песимистичко, чак дефетистичко уверење да је, ма како конструктивно и позитивно понашање СР Југославије у прилог стабилизације прилика и мира на простору претходне Југославије, у крајњем непродуктивно и бесмислено, јер је сучељено са намерама и циљевима спољњег окружења (односно страних сила), који су само привидно позитивни и безазлени, а стварно су заверенички и рушилачки. Такав приступ наведеном проблему упућује на старо питање „научности“ и одрживости „теорије завере“,³⁰ изврше проблем „са ногу на главу“, нихилистички се односи према реалним чињеницама стварности и, у крајњем, представља „замену теза“, којом се проблем (не)постојања „спољњег зида“ санкција према СР Југославији не може објаснити.

Отпада као бесмислено свако размишљање о „међународној завери“ спољњег окружења према СР Југославији уколико се пође од научно основаног схватања да су сила (моћ) и реални интереси држава одувек (па и сада) профилисали садржину и карактер њихових међусобних односа, односно да се ма како различити, па и противуречни поступци појединих, па и најмоћнијих држава, увек могу разумети и објаснити тренутним или дугорочним интересима којима су мотивисани, али и квантумом и квалитетом моћи (не само војне, већ укупне) на коју се посредно или непосредно ослањају при остваривању тих интереса. Проблем је, наравно, сваке државе којој је стало до свог међународног дигнитета да правовремено спознаје или предвиђа садржај и карактер интереса (прокламованих и оних који то нису) и моћи држава у свом спољњем окружењу, и да у односима и сарадњи са тим државама, увек на основу сучељавања и компромиса интереса, обезбеди што повољнији положај, односно осигура оптимално или што потпуније остваривање властитих интереса. Ако се пође од таквог приступа, подозрење, па и неповерење у искреност барем прокламованих намера и интереса, а преко тога и понашања на које су, Резолуцијом 1074 (1996) о укидању санкција према СР Југославији обавезане све државе чланице Уједињених нација, нису неразумљива или лишена сваког основа. Подозрење и неповерење се најчешће и највише везују за стварне намере и интересе САД, односно за мотиве и карактер њених будућих поступака, управо у вези с процесом реинтеграције СР Југославије у међународну заједницу након доношења Резолуције 1074 (1996) о укидању санкција СР Југославији, за коју су се и оне позитивно изјасниле.

У вези с тим, чињеница је да су САД последње, међу главним спољњим актерима, тек након много контроверзних ставова и поступака, укључиле у решавање проблема међунационалних оружаних сукоба на простору претходне Југославије.³¹ Од тада, међутим, преузимале су

³⁰ О „теорији завере“ видети: потпуковник мр Светозар Радишић, *Државна политика и одбрана*, „Војно дело“, бр. 1–2/1993, стр. 171–186.

³¹ На самом почетку југословенске кризе САД сматрале су да треба сачувати јединствену СФР Југославију. У првој фази решавања кризе понашале су се

улогу главног промотера и заштитника интереса насилном сецесијом створених држава на том простору, а посебно интереса и циљева муслиманске стране у сукобима у бившој југословенској републици Босни и Херцеговини. Истовремено, биле су носилац медијске и политичко-пропагандне сатанизације српске стране и српског народа уопште, па и екскомуникације СР Југославије. Та њихова пристрасност и отворена наклоњеност муслиманима у бившој југословенској републици Босни и Херцеговини, која је „на мала врата“ увела Организацију исламске конференције у југословенски случај³² и тиме само додатно оптеретила и компликовала процес његовог решавања, могла се, наравно, разумети као својеврсно „враћање дуга“ оданим савезничким државама лаицистичког дела исламског света за пружање „добрих услуга“ приликом акције „Пустинска олуја“ из 1991. године и трајном обуздавању муслиманског фундаментализма и тероризма.³³ Та наклоњеност је досезала чак дотле да се није презало од прикривања истине и фалсификовања извештаја о догађајима у бившој југословенској републици Босни и Херцеговини који су убедљиво указивали на вероломност и кривицу муслиманске стране,³⁴ па ни одстрањивања са функција у мировној мисији УН неких највиших званичника Уједињених нација и Европске уније и високих војних команданата мировних снага УН³⁵ који су, због личне савести и професионалног достојанства, одбили да учествују у режирању нечасних представа и фарси. Та безрезервна приврженост САД интересима и трагичним медијским фарсама муслиманске стране није поколебана чак ни када су оне изазивале неприкривени одијум и згражање највернијих америчких савезника у Западној Европи.

Управо је режирање тих медијских фарси, на жалост, стравичним злочинима испуњеног, реалног садржаја, послужило као плацдарм САД да преузму улогу одлучујућег арбитра у завођењу свеобухватних сан-

уздрано, сматрајући да та криза не задира у њихове виталне интересе и да је то проблем који треба да решава Европа, да би тек у наредној фази, након избијања сукоба у Б и Х, отпочеле с непосредним и снажним ангажовањем, пре свега на подршци босанским муслиманима.

³² Шире: Р. Самарџић, *Исламски чинилац у југословенским сукобима*, „Војно дело“, бр. 6/1992, стр. 174–195.

³³ Мисли се, пре свега, на Турску, Саудијску Арабију, Пакистан, Египат, Малезију и још неколико лаицистичко-исламских држава које су, због издашне финансијске, логистичке и политичке подршке америчкој акцији из јануара и фебруара 1991. за сламање ирачке агресије на Кувајт, као и политичке подршке акцијама САД против Ирана и Либије, „награђене“ тако што им је омогућено да преко своје „контакт-групе“ непосредно учествују у решавању југословенске кризе.

³⁴ Мисли се на извештаје УНПРОФОР-а о масакрима над цивилним становништвом у улици Васе Мискина и на пијаци Маркале у Сарајеву почињених 1992. и 1993. године, за које су оптужени Срби, који су били и повод за увођење и поопштравање санкција према СР Југославији.

³⁵ Лорд Карингтон, Лорд Овен, Јасуши Акаши, генерали Сатиш Намбијар, Мекензи, Де ла Прел, Роуз и Морион су само неки од бројних цивилних и војних званичника УН и Европске уније који су због своје „претеране савесности“ фактички повучени, или натерани да се сами повуку са функција у мировној мисији.

кција према СР Југославији³⁶ и најстрожег и најдоследнијег актера у њиховом спровођењу. Нема никакве сумње да су САД биле и главни инспиратор укључивања снага НАТО-а у одржавање тоталне и непробојне блокаде СР Југославије и њене изолације од међународне заједнице, али и, што је можда још важније, експерименталне промоције нове, глобалне улоге НАТО-а преко тихог претварања мировне операције УН на простору претходне Југославије (изворно, као „операције за одржавање мира“) у операцију за наметање (стварање) мира.³⁷ Чак и независно од реално потврђених подозрења и сумњи у делотворност, а поготову у трајнију одрживост ефеката такве нове улоге НАТО-а, САД најупорније су инсистирале, и успеле, да Мировним споразумом из Дејтона обезбеде НАТО-у, а пре свега себи, кључну улогу у спровођењу тог споразума, односно у наметању мира у Унији Босне и Херцеговине и одржавања у животу њихове квазитворевине – „Муслиманско-хрватске Федерације“.³⁸ Коначно, САД једине су упорно истражавале на само њима својственом, прагматичком и произвољном тумачењу услова и продужавања рока за укидање санкција СР Југославији и Републици Српској, а најзад и последње су међу свим значајнијим међународним факторима у решавању југословенског случаја које опструирају бржу, свакако неизбежну и потпуну реинтеграцију СР Југославије у међународну заједницу.

След тих реалних чињеница и околности доводи до критичне тачке када се подозрења и сумње у искреност прокламованих, а поготову стратешких и дугорочних намера и интереса чине сасвим разумљиви, па и оправдани. Свакако, тешко је веровати у искреност намера и спремност једине преостале светске суперсиле да ће се доследно и безусловно придржавати својих, међународним споразумима преузетих обавеза, па и официјелно прокламованих спољнополитичких опредељења,³⁹ уколико такво веровање не може наћи упориште у принципијелној и консеквентној спољнополитичкој стратегији и поузданој реалној

³⁶ Познато је, наиме, да је „захваљујући“ улози САД извештај генералног секретара Б. Галија у вези са доказаном кривицом муслиманске стране за масакр над својим грађанима, у улици Васе Мискина у Сарајеву, остао „загубљен“ у администрацији УН све док у Савету безбедности, 30. маја 1992, није усвојена чувена Резолуција 757 о свеобухватним санкцијама према СР Југославији.

³⁷ За разлику од свих дотадашњих случајева, у којима су мировне снаге УН, уз добровољни пристанак страна у сукобу, коришћене углавном у мисији раздвајања и недгледања примирја, у југословенском случају су и без пристанка свих сукобљених страна коришћене за извођење класичних борбених мисија, а против само једне сукобљене стране.

³⁸ Многи угледни југословенски и страни теоретичари (међу којима и бивши државни секретар за спољне послове САД Х. Кисинџер) мноштвом аргумената оспоравају реалне могућности не само за дуже трајање те федерације него и за опстанак Уније Босне и Херцеговине као јединствене државе, наглашавајући сличне историјске, етничке и политичке разлоге који су довели до разбијања претходне Југославије.

³⁹ Једно од таквих, за СР Југославију посебно значајних опредељења је више пута официјелно потврђени став САД да је „Косово интегрални део Србије и СР Југославије“, и да је „решавање тог проблема унутрашња ствар Србије и СР Југославије“.

политици те најмоћније силе света. У вези с тим, нису непознате амбиције САД да, на „развалинама“ и усахлој моћи свог до недавно равноправног супарника, преузму улогу главног креатора „новог светског поретка“. Није непозната ни њихова намера да се рационализује, наметне и промовише нова централна улога НАТО-а као „кичме“, па и јединог гаранта и оквира система безбедности и сарадње у Европи. Мање је позната, али не и ненаслућена, на југословенском случају тестирана амбиција САД да НАТО учине главном полугом („батином“) механизма мировних операција УН, а саме Уједињене нације претворе у трансмисију и инструмент своје глобалне спољнополитичке стратегије.

Одговор на питање о постојању и задржавању „спољњег зида“ санкција, у оквиру таквих амбиција и интереса најмоћније планетарне силе, али и реалне међународне позиције многих држава чланица УН, а посебно земаља чланица Европске уније, па и Организације за европску безбедност и сарадњу (од којих се већина налази у улози „америчке гласачке машине“), постаје макар толико неизвесан и релативан колико је извесно да нема никакве везе са Резолуцијом 1074 (1996) и да се може наметати као чисто политичко питање. Може ли се, наиме, оно већ сада препознати као комплекс унилатерално или колективно адресираних политичких услова или захтева СР Југославији (на пример, у погледу „проширивања“ права националних мањина, некакве „аутономије“ Косова, сарадње са Хашким трибуналом за ратне злочине, стања људских права, приватизације привреде, и слично) ради њеног потпуног реинтегрисања у међународну заједницу, или се напросто ради о очекиваним стандардима понашања када СР Југославија буде неопозиви део те заједнице питање је за чији су одговор неопходна опсежна разматрања и предвиђања.